

2 Korítiani

Îtuni anaaé kéwareta mórabi áíkuyo-yubaq Korítiani-marupaq Ipítiani- marupaq Póroma watáama kétitana Tímoti agatáiyé.

1 ¹kemá Póroma móragaraq Tímotima ketáái tíbâqawaaraa-nakonopaq kágayaune. wenôpakaraq Áánûqtuni máqte-kayukama mórabi áíkuma Korítiani-marupaqa máa-kayukayopakaraq máqtemma Áánûqtuni waayúkama Karíki-marabaq máa-kayukayopakaraq kágayaune. kemá Îtu Káríqtoni timátíkarai-naqa máunana minnáyaba Áánûqtuma kemmá aúyakaiye.

²ketibotáámá Áánûqtugaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtogaraq yenákátí iráqô-qtataakoma kaayoné-yátáákáráq keráwáqá timíyóye. ³ketibotáámá Áánûqtuma wenáwîkaraq uyátárai-naqa Îtu Káríqtoma wenáwîkaraq múte yaúyóro. ketibotáámá Áánûqtuma wení paru-yátáákómá keqtáámá kétimenataa wemá keqtáámá timakakí kéumatikaiqtaae. ⁴ketáámá tú-tiqa kéitanama wemá keqtáámá timakakí kéumatikaitaqaaboaqtae ketáámá mórai q umá káqo-yuma yeqtí yú-aiqtabama yimakakí kéumayikaunatae.

⁵ketáámá Îtuni tú-tiqa mórai q umá kémayaunataamanibo wegáráq keqtáámá timakakí kéumatikaiqtaae. ⁶keráwáqá tíwáqnaa íyábámá ketáámá tú-tiqa kéiyé. mórai q umá waayúkama keqtáámá tíwáqnaa oníq umá miráuma keráwáqá tíwáqnaa kéiyé. miráipoana keráwáqá keqtáaráá éq keráwáqtí tú-tiqa kéinaqa kanaaráq itáíq-itai q umá máeraq awé umá túma pukáinabaq kanaaráq máero. ⁷miráuma ketáámá keráwáqtábá iráqô-qtataaqa abarokáq ínîqtabama ketáámá íma yuwéqtae paá awé

kéunatae. ketáámá itáunataama keráwáqá keqtááráá umá tú-tiqa mayéq timakakí-yataaqa mayánoe.

⁸ketáái tíbâqawaayuo, ketáái tú-tiqa maakáqá Étia-marabaq mayáunayabataama timá-timenaqtaa kéune. mi-tútíqtábámá ketáái akoqnááma kanaaráq íureqtaaboaqtaa túyánápímmá “puyónúnatae” téqtaa tiráunatae. ⁹owé. túyánápímmá téqtaa “íbêqa puyónúna-kanaae” téqtaa tiráunataamanibo maará téqtaa ketáámá ítaraunatae. ketáámá kenamááríq ketáái akoqnáárake miráiyaba íma maqmá aónanatae. ímibo ketáámá Áánûqtuni akoqnáánapo mirá-onatae. wemá pukáa-kayukama mamá itó-umayikena aúwaraimma keyimi-naqiye. ¹⁰Áánûqtuma keqtáámá puí-yátáápike mamá paá kéumatikaiqtaae. ánibo wemá ókaraq mamá paá umátikaniqtaae. owé. aati-aatimá katáámá íbêkaraq íma káoneqtaama wemá tíwáqnaa íyábátáá awé kéunatae. ¹¹keráwáqá máqtemma keqtááyábámá nunamummá timátíkáaro. netuq-wáyúkámá keqtáámá tíwáqnaa íyábá Áánûqtukaq itáiyanaama netuq-wáyúkágáráq “tíkáiye” wekáq anaékaq tinoe.

¹²ketúyánápíqtáámá kéitaunatae. keráwáqtábágáráq máqte-kayukayabagaraq ketáámá aati-aatimá íma makáqma timónaraunatae. minnáyaba ketirunóbáqtáá íráqôniq kéiyé. min-árúpú-yátáákáráq árai-qtataakaraq Áánûqtunopake wakáunatae. aati-aatimá áá ítaraa-kayukati yinaae íma wakáunataamanibo paá itaí-yátááqá Áánûqtunopake wakáunatae.

¹³abo ketáámá aúpáq-áímmá íma keráwáqtôpaq kágayaunataamanibo ketáámá arupú umá kétunaboaqtaa keráwáqá ítama kanaaráq táganoe. ¹⁴yaímmama áqa ítama kétagaae. uyátárai-naqa Ítu Káríqtoma kumínaqa keráwáqtí táaiqtaba timuqá maránáá kéune. ánibo keráwáqá ketáaiqtaba timuqá maraígáae téq kétune.

¹⁵keráwáqá kétáaiqtaba timuqá maránôpoaq kemá keráwáqtôpaqa nôraq itarábí íma yúnnayaba timá tíména keráwáqá ítama tágaigaae téq kétune. keráwáqá kaayapáq ko timónaiyaba ôriq umá kétikaiye. ánibo keráwáqá yagaroqtamá timuq-yatááqá mayaígáae téq kétune. ¹⁶kemá Maaterónia-marabaqa ónááqa ko timónateq uréq mibákémmá yawuwéqma kéyeqa yá-timonateq yenaq mikáké kemmá Yúria-marabaqa tíwáqnaa éq timátikaigaae téq kétune.

¹⁷kemá nôraq itaráq keráwáqtôpaqa íma uráuno? minnáyabama kemá kaayaq-túyánánáq ítarauno? ímiye. kemá miráuma maa-marábí-káyúkámá náayuwabi yeqtí yóyaukakemma “owé” timátuwetamanibo yúyánápímmá “aaqáo” téta teníraq kéuno? ímiye. keráwáqá káonaae. kemá miraráá-náqá ímáune. ¹⁸Áánûqtuma ketáama kéitainana min-áíqtábámá aati-aatimá keráwáqá kaayaq-túyánámmá íma kéitaae. kemá “owé” téq túnnama aati-aatimá wenáaimma owé-aatuqmae. ¹⁹Táératiyaa Tímotigaraq ketáámá keráwáqá abarokáq timá-timeqtaa “Ítu Káríqtoma

Áánûqtuni áanikoe” téqtaa tiráunatae. aati-aatimá Ítuma “owé” tin-áímmá anaáekaqa waéqma “ímiye” Ítiraunataamiye. aati-aatimá owé-aatuqma-aimma miráuma wáino tiráunataamiye. ²⁰Áánûqtuni timá akoqnáá umákain-aiqtaba ketáámá keráwáqá timá tímikaunataama mi-máqtéqtábá Ítu Káríqtoma “owé” kétiye. Ítukaqa yemá máqtemma áraimma abarokáq pááq kéiye. miráitababoqtaa Áánûqtukaq maará téqtaa kétunatae: “miráuma wáino.” téqtaa Áánûqtun-awíqa múte kéyauyunatae.

²¹taákaq máráaro. Ítu Káríqtokaq ketáái itáíq-itaiq í-yátáákáráqá keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátáákáráqá min-nákómá mamá akoqnáá í-náqá Áánûqtue. keqtáá aúyaqmakena ²²wení awaaméqá keqtáábí makáimma minná wení Aokaq-Áágóé. miráuraiqtaba ketáámá wennátáá máunatae.

²³Korítiani-marabaqa nôraq itaráq keráwáqtôpaqa íma uráuno? minnýyaba kemá timá arútátimenune. keráwáqá mamá timuqá íma maraíyábámá kemá íuraune. Áánûqtuma maamin-áíqtábámá kéitaiye. minná árain-aine. ²⁴keráwáqtí kúmiq-yataakon áaiqtabama akoqnáá-aimma timá-tikaiyabataama keqtáá íkétikaiqtae. ímibo ketáámá keráwáqá mamá mirá-umatikaanaqtaa keráwáqá timuqá maránômma keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá áqa akoqnáá kéiye.

2 ¹miráuma kemá keráwáqá mamá tirummá umátikaiyaba íma kétikaitaq keráwáqtôpaqa íma ya timónaraune. ²keráwáqá kemmá mamá timuqá matikánô-kayukaboq kemá keráwáqá mamá tirummá umátikaiyaba íkétikaiye.

³keráwáqá kemmá timuqá matikaí-wáyúkábóaq miráitaaq kemá keráwáqtôpaq uréq tirummá í-yátááqá mayaíyábá íkétikaiye. minnýyaba naayóbáqá aúbama keráwáqtôpaqa agatáune. kemá keráwáqtábá itáunnama kemá timuqá ímáráanaqa keráwákáráq timuqá íma maránoe. ⁴kemá keráwáqtôpaqa maamin-áúbámá kágayaunanama ketirunóbáqá ummaa kéyaitana tirummá kéitanaboana tiqnumá yaráiyee. keráwáqá tirummá ma timíyábá íma kétikaimanibo keráwáqtábá “ôriq umá kétikaiye” téq kemá paá timá-timenaq uráune.

⁵keráwáqtí aúkápikemma mi-kúmiq-nákómá kekáráq yaímma keráwápíkékáráq mamá tiru-qtatáápítáá káutikaiqtae. ⁶keráwáqá kétima-timunaqanibo keráwáqá taíganimma máqtemma ímibo taíganimma wemmá táí-meyamma ámikaae. miráoqtabama wemá anón-agaema matáiyee. ⁷íbêqa wení kúmiq-yataaqtabama tiwikátuwerag wemmá umá aítqaiq oro. keráwáqá wení kúmiq-yataaqa íma paábaq yuwáiyana weni agaeyábámá wemá puíníyô? ⁸miráuma íbêqa kemá inaa téq kétima-timune. minná ókaraq wemmá kaayoné umákáaro.

⁹min-áúbámá naayóbáqá agatáunama min-áúbánápó keráwáqá maqmá timónaraune. kemá itánaaq uráune. keráwáqá kemá wakútikaraunairaq ínô? ánibo keráwáqá mirá-uraae. ¹⁰miráinaq íbêqa wení kúmiqtaba

tiwikamá kaiyaqa kegáráq wení kúmiqtabama tiwikamákanune. Ítu Káriqton-aurakaqa keráwáqtábá ítáimma kemá wení kúmiqtabama kétéwikaune. ¹¹ abo ketáámá máqtemma Tááqtaama ákái-qtataaqtabama káoneqtaa wemá íma ayúwáananataa keqtáámá uyátaniye.

¹² kemá Tároqaati-marupaq uráunana uyátárai-nakoma taígani-kayukama mamá yiwíráitata Ítuqtaba átê-wataama túnnama ítaraae. ¹³ miráimanibo Tááítati íma máqe-uraitapoaq kemá netuq-túyánámmá kéiteq maará téq tiráune: “wemá náakaraq máiyó? kéteq yemmá maará téq timá yímikaune: “kemá kégoune” timátuweq Maaterónia-marabaq kóuraune.

¹⁴ Áánûqtukaq “tíkáiye” tero. Ítu Káriqtokaq yagaroqtaráunanataa Áánûqtuma ketáámá tíwíqme kéwitaqtaa Tááqtaamma uyátái-akoqnaama ketáámá yáikaq kéunatae. ketáái tóyáunapoma Áánûqtu wetábámá máqten-aukapaqa kétéma-yimiye. átê-akuq-yataakaa umá mi-kátáágómá yaímma wéyáwé kéiyé. ¹⁵ mi-káyúkámá náayuwabi itáíq-itaiq kéowana Áánûqtu yemmá yawwéqma yiwíráimma yekáqá ketáámá miráuma átê-kuyumma i-qtátáákáá kéunataamanibo mi-káyúkámá náayuwabi aúwaraimma Áánûqtute íma máyáa-yuraqa ketáámá táí-kuyumma i-qtátáákáá kéunatae. ¹⁶ itáíq-itaiq kéo-kayukaraq ketáámá atê-kuyumma aúwaraiqtaba kéunataamanibo íma itáíq-itaiq o-yúrúqá puíyábá kabirai-kúyúmmá kéunatae. abó anó-mayaiye. ketáámá maami-máiyáyábá áraimma kanaaráq íma uráunatae. miráimanibo ¹⁷ yaímma óq-wayukama maamin-áímmá tíyábámá móneqa mayaiyábá kéyikaiye. mirákómmá ketáámá íkéunatae. ímibo Áánûqtuma keqtáámá aúyaqtikena timátíkaraiqtae. ketáá wenaúrakaq kémaunatae. Ítu Káriqtoma ketirunóbáqtáá máiqtababoaqtaa ketáámá watáama túnnataama paá arupú-aaikaraq kétéunatae.

3 ¹ ketáámá kenamááríqtaa ketáái tíwíqa múte kéyayunataabiyo? keqtááyábámá keráwáqá mirá téraq kéteo? káqo-kayukama yeqtí íraqôn-aaiqtaba aúbama agamá yímíqme uréire oníqtáá íkeunatae. ² keráwáqá kenamááríq aúba-wanaaraa uréq ketáái táaiqtabama kétémayime mááe. ketáái táaikoma miráuma keráwákáqá aúba-wanaaraa uráunataa máqte-kayukama káoneta kéyorautoe. ³ keráwáqtí táainapoma miráuma Ítu Káriqtoni aúba-wanaaraa kéoe. min-áúbátáá ketáámá agatáunataama paá aúba-yatanapo íma agatáunataaibo matúq-matuq umá máí-naqa Áánûqtuma wení Aokaq-Áágóni akoqnáanapo agatáunatae. ketáámá óqtan-auba-wanaaraqa íma agatáunataaibo keqtí tirunóbáq agatáunatae.

⁴ Ítu Káriqtoqtababoaqtaa maaminnáyaba ketáámá Áánûqtun aúbaqa akoqnáá kéunatae. ⁵ nói-qtataarabi únnataama íma paá kenamááríqtaa mirá kéunataamanibo Áánûqtu wenamáa wení kaqtó-wayukama máiyaba keqtáámá mamá yokaa kéumatikaiqtae. ⁶ wemá wenamá akoqnáama

kétimitaqtaa ketáámá káqo-yuraqa wení aúgen-anona-anon-aimma kétima-yimunatae. min-áúgén-ánóná-ánón-áikómá naayóbáqá Mótetini anón-anon-aimma íkéiye. ímibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá agatáiye. keráwáqá káonaae. ámáan-aimma agamatán-áikómá puí-yátááqá mamé kéimanibo Áánûqtuni Aokaq-Áágómá aúwaraimma kétimiqttaa.

7 ókáráq Áánûqtunopake Mótetini ámáan-aimma óqtakaq kubúma agatáin-aikoma puí-yátááqá waayúkaráq mamé iráine. minnágoma Áánûqtunopake áwáárara kaitatapóata Ítiráaeo-wayukama yemá Mótetini óipimma íma kanaaráq aónaraae. min-ókómá ayuména putíkuraitagaraqa yemá Mótetini óipimma íma kanaaráq aónaraae. 8 miráuma Aokaq-Áágóní mayaímá kéinama uyátá-maqma anómma tágama-yataaqa íyaq mayáníyô? owé. 9 ítáaro. anómma tágama-yataakarq ámáan-aikoma puí-yátááqá mamé iráitana min-ámmá Áánûqtun-aurakaq kateko-íyábámá anómma uyátá-maqma tágama-yataakarq yíno. 10 aúgen-anon-anon-aikoma uyátá-maqma áwáárara kaitana naayón-ámáan-áikóní tágama-yataaqa íbêqa íwaiye. 11 min-ókómá Mótetini ámáan-aikogaraq pááqya-kanaabimma putíkuraimanibo aúgen-okoma Ítu Káriqtogaraq kéimma watúq-watúq umá wániye.

12 Ítuqtaba íma káoneqtaa awé kéeqtaaboaqtaa ááyama-aimma tífábámá íma ikatíqa kéunatae. 13 Mótetima wenóíqa tabaráábenapo yawááq uráíye. tágama-yataaqa putíkitanaboana Ítiráaeo-wayukama minnáma íma kanaaráq aónaraae. miraráámmá ketáámá íkéunatae. 14 Ítiráaeo-wayukama yaáqa íwaitana paá máqe-uraae. 15 íbêkaraqa naayón-ánón-ánón-áímmá yemá yoráutaamma miráuma tabaráábegoraa umá yeqtí yúyánámmá yawááq kéíye. ámáan-aimma yorautíyamma Ítu Káriqtoma wenamá mi-qtátááqá tabarááberaa umá yeqtí yúyánákáké kanaaráq matuwániye. 16 miráimanibo waayúkama waéqma uyátárai-nakon-aama ítáama mi-tábaráábémá matúwáitata yemá kanaaráq árain-aimma kéitaae.

17 Aokaq-Áágómá ketáá matáunataama wemá uyátárai-nakoma wenamááriq ketirunóbáqtáá máíye. uyátárai-nakoni Aágoma ketirunóbáqtáá kéberaitanama ketáái túyánákómá naayón-ámáan-áipíké paá kéumagiye. 18 ketáái tóipikemma tabaráábema kématuwainikaa umá Áánûqtuni tágama-yataaqa ketáámá kanaaráq aónanunatae. mirá éqtaa ketáámá óíqa aónai-kaapokaa umá wení tágama-yataaqa káqo-yuma kéyiraatunatae. ketáámá Áánûqturaa umá uyátá-maqma káureqtaa tágama anóniq umáe kéuyunatae. uyátárai-nakoma keqtáámá miráuma waéqtikenataa wegáráq Aágogaraq ketirunóbáqtáá kémaeyamma mimórámá mááye.

4 1 Áánûqtuni paru-yátáákómá íráqôniq kéumatikaitaqtaaboaqtaa ketáámá maa-máyáimá wemá tímikaitaqtaa kémayaunatae. miráitaaqtaa ketáámá áráwáá íkéunatae. 2 mi-qtátááqá íma arupú

éna íma árai-qtataaqtabama mirá íkéunatae. ímiye. aati-aatimá ketáámá waayúkama íma kémakatunatae. yaímma-wayukama yimuqá maqyikaíyábámá Áánûqtuni watáama íkéwaeraunataamibo paá árain-aimma tágama kétima-yimunatae. ketáái mayaiyábágáráq Áánûqtun-aurakaqa waayúkama yemá tigaeyábá íma ígáae téq kétune. ³ min-áté-wátáágón áaimma ketáá túnnataama Mótetini óipi yawááq uráinikaa umá yawááq immá Áánûqtunopake nékaq máa-yuyaba mirá kéiyé. miráuma yemá min-ókómá min-áipíké yimmá íma kanaaráq aónanoe. ⁴ ániibo Tááqtaama maa-márábí uyátárai-nakoma wemá árain-aimma aónaiyaba yeqtí yúramma mamá karopamá yíkaraiye. miráipoaqta itáíq-itaiq íma kéo-kayukama min-ókómá yekáq tágaimma íma kanaaráq aónanoe. Ítu Káríqtoni tágama-yataakoma íma kanaaráq aónanoe. ániibo Ítu Káríqtoma wemá Áánûqtugaraq mimóráé. ⁵ waabá-káyúkátí yúrikaq Ítu Káríqtoqtaba kétunatae. ketábátáámá íkétunatae. abo ketáámá paá kaqtó-wayukataama Ítuqtabagaraq keráwáqtábágáráq mayaímá kémayaunatae. ⁶ Áánûqtu tiráiyé: “ókómá yuwaíyana kumayuqnóbáqá tágaino.” téna tiráitana ketáái tirunóbáqá kumayuqá aúkáiimma Áánûqtuni ókómá kétagaiye. wení ókáráq tágama-yataakaraq Ítu Káríqtoni óíkaq ketáámá mamá karátíkáitaqtaa káonaunatae.

⁷ miráimanibo anómma tímikai-qtataaqa Ítu Káríqtoma maami-túráqtáá máunaraq tímikaiqtae. ketáái tógoma miráuma mararáké-táápéqá tarôq umáranikaa kéiyé. ketáámá káonaunatae. ketáámá mara-táápékáá umá ketúgoma aqnúnîq kéipoana akoqnáágoma ketirunóbáqtáá Áánûqtunopake kéitana keqtááyábá keqtááyôpakemma íkéiyé.

⁸ ketáámá máqten-aukapakemma tú-tiqa matáunamanibo keqtáámá íma yatákáae. ketáái taíbaq-umaamma matáunataamanibo íma aónarauna-yataaqtabataa ketáámá paá awé kéunatae. ⁹ waayúkama keqtáámá táíq kéumatikaaqtaamanibo keqtááyôpakemma Áánûqtuma íma keqtáá tiyúkaiqtae. ¹⁰ ímibo ketí túrake abugómá Ítuqtaba kétima-timiye. abo min-ábúgómá óq-wayukagaraq Ítuqtaba kétima-yimiye.

¹¹ máqte-tupaama Ítuqtabama ketáámá púyôwaniq kéunatae. miraúma ketáái tútiq-yataaqtabama waayúkama Ítuni mái-akoqnaama káonaae. ¹² ketáámá puyónúna-waaqokaq kéyunaboqtaa keráwáqá aúwaraimma Ítunopake kanaaráq mayánoe. ¹³ owé. ketáámá Áánûqtuni watáagoma agamatá-kánnáábí tiráiniq umá ketáái táaikoma itáíq-itaiq íyábámá móraiq kéiyé. maará kétiye:

“kemá itáíq-itaiq kéepoaq tiráune.”

téna mirá kétiye. miráuma ketáámá miráráá umá máunatae. itáíq-itaiq kéeqtaaboqtaa kétunatae. ¹⁴ itáaro. Áánûqtuma náawabi uyátárai-naqa Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakaraimma wemá Ítute keqtáágáráq pukáanabikeqtaa mamá itó-umatikanoqtae. keqtáágáráq keráwákáráq wenôpaqa Áánûqtuma tiwéqmenataa uwíniye. ¹⁵ ketáámá

nôrawabi kéeqtaama keráwátábátáá túyánámmá kéitaunatae. máqte-kayukama náayuwabi Áánûqtuma wení íráqô-qtataakomma yímî-kayukama weqtábá yimuqá kémareta wení tágama-yataaqtaba tínoe.

¹⁶ miráuma ketáámá íma áráwáá kéunatae. ketúgoma máqte-tupaama uyátá-maqma aqnúnîq kéimanibo ketirun-íyápógómá uyátá-maqma akoqnáá kéiyee. ¹⁷árainma ketáái ummaa-yátáákómá maa-márábímmá pááqyamma wáena ayáqtáá-kanaaraq íma wániye. ketáái ummaa-yátááqá maa-márábíqtábámá watúq-watuq umá wái-tagama-yataaqtaba yokaa kéumatikaiqtaae. mi tágámá-yátááqtábábóaqtae ketáái ummaa-yátááqtábámá íbêqa “pááqya-qtataare” kétunatae. ¹⁸miráitaqtaa waayúkama kanaaráq aónaa-qtataaqtabama ketáámá túyánámmá íma kéitaunatae. abo mi-qtátáákómá pááqya-kanaabi paá ánataginiye. miráimanibo waayúkama kanaaráq íma aónaa-qtataaqtabama túyánámmá kéitaunatae. abo mi-qtátáákómá Áánûqtuni márûpaq watúq-watuq umá wániye.

5 ¹ketáái tógoma miráuma tabaráábe-naupaq pááqya-kanaabi máunaikaa kéiyee. ketáámá kéitaunatae. tabaráábe-namma ánataginaqtaama ketáámá Áánûqtunopake aúge-namma mayánúnatae. min-áúgé-námmá waayúka imá tarôq ínômanibo Áánûqtuma tarôq umákaimma aúge-tutaama wení márûpaq mayánúnataama matúq-matuq umá mánoe. ²Íbêq-kanaaraq maami-túráqtáá máeqtaama taáma kémareqtaa aúge-tuyabataa tikaíkáae téqtaa kétunatae. ³ketáámá Áánûqtuni márûpaqo úyônánataama ketáái tirun-íyápógómá óq-tuwaratitaa mayánîmanibo ⁴Íbêqa maa-túráq máeqtaa ketáámá Áánûqtuni márûpaq uwíyábámá ôriq umá kêtikaitaqtaa anómma taáma kémaraukatae. íbêq-tugotaama puínana anaaékaqa ketáái tirun-íyápógóqtábátáá íráqômma uyátá-maqma óq-auwaratima mayánîqtaba kêtikaitaqtae. ketáái puí-túgótáámá káqon-auwaratigote wenamí-kenamin íyana aúge-tuwaratigotaama matúq-matuq umá mániye. minnýaba ketáámá timuqá kémaraukatae. ⁵miráuma Áánûqtuma keráwáqá maaminnýaba mamá yokaa kéumatikaiye. wení Aokaq-Áágómá awaaméqá tímikaipoaqtaa mi-qtátáákómá yínîqtabama akoqnáá umá kanaaráq itánúnatae.

⁶miráuma puíyábámá ketáámá íma ikatîq kéunatae. ketáámá káonaunatae. íbêq-turaq máeqtaama ketáámá uyátárai-nakokaq ímáunatae. ⁷ketáái túrapikemma íma káonaunataamanibo ketáámá Áánûqtukaq itáiq-itaiq únnataama maami-qtátááqtábá “árainé” téqtaa kéitaunatae. ⁸miráuma puí-yátááqtábámá ketáámá ikatîqa íkéunatae. owé. ketáámá maa-tútáámá paábaq yuwéqtaa uyátárai-nakote ko yagaroqtaanatáámá keqtáámá uyátá-maqma íráqôniq umátikaniqtaae. ⁹miráimanibo ketááma maa-márábí mánunataabi wení márûpaq mánunataama wekáq mamá timuqá marakánáqtaa kéunatae.

¹⁰ itáaro. mi-kánáámá yínaqtaama ketáámá máqtemma Ítu Káríqtoni yaináí-ábíqtátágoní aúbáq itó-onunatae. mi-kánáaráqá ketáámá móra-mora-yuma meýámmá mayánúnatae. íráqôn-aaiqtaba maa-túráqá tarôq únnataama íráqô-meyamma mayánúnataama táí-aaiqtaba maa-túráqá tarôq únnataama táí-meyamma mayánúnatae.

¹¹ itáaro. min-ákóqnáá-yáínáí-kánáámá yínîpoaqtaa ketáámá waayúkayaba ikatíq kéeqtaa káqo-yuma timá-yimiyaba maqmá káonaananataa Ítuma yeqtí kúmiq-yataapike yemmá yiwirániye. Áánûqtu ketáaimma aónatukaiye. keráwákáráq ketáaimma keréwáqti tirukaké kéitae. ¹² móragaraq ketáái tíwíqá múte kéyauyunataabiyo? ímibo keráwáqá keqtááyábá timuqá maraígáae téqtaa kétunatae. ánibo mi-káyúkámá máqten-aiqtaba kéiteta mirá-oyuyaba kanaaráq yauwéqma timá-yimigaae téqtaa kétune. mi-káyúkámá móra-waigomma aónaawana yeqtí yúrikaq íráqôniq éna kéitaawana yeqtí yaákaq íráqôniq kéiteta wenáama yemá kéitae. miráimanibo wenarunóbákémmô yin-ááímmá aónama arútaaro. ¹³ yaímma keráwápíkémmá téq ketáái táagoma Áánûqtaba paá “neginaagí-aine” kétémanibo ketáámá mirá téqtaa keráwáqtabátáá túyánámmá kéitaunatae.

¹⁴ ketáámá nōrawabi únnataama Ítu Káríqtoni kaayoné-yátáákómá mamá mirá-umatikaiqtaqtaa mirá kéunatae. Ítu Káríqtoma máqtemma keqtááyábá pukáitaqtaa kéitaunatae. ketáái táí-aaikoma mimórá táoqa wemá képuitana ánataguraiye. miráuma máqte-kayukama paá yenamááríq yetábá mamá íráqôniq íyábámá Ítuma mirá íma ígáae téna kétiye. ¹⁵ ímibo máqte-kayukama wemmá amuqá marakaígáae téna kétiye. yeráwáqtabámá wemá púitana Áánûqtuma wemmá pukáipike mamá itó-umakaraiye.

¹⁶ naayóbáqá ketáámá Ítu Káríqtomma íma aónaraunaraqtaama maa-márábí-káyúkáráá umá wemmá aónaraunatae. miráimanibo íbêqa kéitaunataama wemá keqtáráá umá waayúkama íma máqe-uraiye. ánibo ketáámá maa-márábí-káyúkáráá umá waayúkati táí-aainabi íráqôn-aaiqtabama ítirauunatae. ímibo ¹⁷ móra-waigoma Ítu Káríqtokaq itáíq-itaiq kéitanama Áánûqtuma wení arunóbáqá mamá aúgeniq kéumakaiye. wení naayón-ááíkkómá ánatagitana aúgen-auwaraimma áaimma átáma kémayaiye.

¹⁸ naayóbáqá waayúkama Áánûqtuni namuro-wáyúkámá íma máqe-uraakaqa Áánûqtuma maami-máqte-qtátááqá mirá-uraiye. minná wemá waayúkama wekáq yauwéqma yiwíqmena uwíyábá Ítu Káríqtomma timákáriye. mikáké wemá káqo-yuma wekáq yauwéqma yiwíqme íyábá keqtáámá aúyakaiye. miráitana ketáái táagoma maará-uraiye. ¹⁹ waayúkama Áánûqtukaq yauwéqma yiwíqmena íyábá Áánûqtuma Ítu Káríqtoni arunóbáq máitana maa-márábí kukáiyé. náayuwabi yemá maamin-áímmá itáa-yuma Áánûqtuma yeráwáqti kúmiqtabama

íma agayániye. ániibo mi-kátáámá keqtááyábá “kanaaráq tínoe” téna Áánûqtuma kamuqá ítátimikaiqtaae. ²⁰márûqtaba-maruqtabama kemmá Ítu Káríqtoma timátíkaraitaq maamin-áímmá kétune. ketí tóyauqnapoma Áánûqtuma keráwáqá kétaayaiye. Ítu Káríqton-awikaq téq máqtemma kétima-yimune: “kúmiq-yataapike waeréraq Áánûqtukaq yauwéqma yero.” téq kétima-yimune. ²¹abo Ítu Káríqtoma kúmiqa íma wáinana Áánûqtuma ketáái kúmiq-yataaqa mamé wemmá ámikaiye. miráuma ketáámá Ítu Káríqtogaraq mórabiqtaae Áánûqtun-aurakaqa kateko umá kanaaráq mánunatae.

6 ¹⁻²ketáámá Áánûqtuni mayái-wáyúkámá keráwákáq inaa kétunatae: “maamin-íráqô-qtátááqá Áánûqtuma keráwáqá kétimimma paábaq íma yúwáaro.” téqtaae kétima-timunatae. abo Áánûqtuma wení wataáma agamatá-kánnáábímmá maará kétiye:

“íráqô-kanaaraqa keráwáqti táama ítaraune. mi-kánáaráq kemá keráwáqá aúyatikareq keráwáqti kúmiq-yataapike tiwiraíyábámá kemá tíwáqnaa uráune.”

téna Áánûqtuma wení wataáma agamatá-kánáábímmá kétiye. ítáaro. íbêq-kanaaraqa Áánûqtu keráwáqá tiwiránéna yokaa kétiye. owé. íbêq-yupaama keráwáqti kúmiq-yataapike tiwiránáae téna kétiye.

³miráuma maami-qtátáákómá Áánûqtunopakemma waayúkama mamá yáináimma mirá-qtátááíriq íma kéunatae. mirámô onayábátáámá waayúkama ketáái mayaiyábámá téta “yemá aamma kárabaae” téta íma kanaaráq tínoe. ⁴abo ketáámá Áánûqtuni mayái-wáyúkámá máeqtaae ketáámá nōrawabi onayábátáámá Áánûqtuma mamá amuqá maraíkáae téqtaae kétunatae. ketáámá tú-tiqa kémayeqtaae ummaa-yátáákáráq matáunatae. ⁵yemá keqtáámá tebûqa kétumetataae ánná-naupaq tiwíqma tíkaraaqtaae. taígani-kayukama áikuteta keqtáámá íyámma umátikaraaqtaae. ketáámá kamáa káeqtaae taígani-nokaamma túmá íma waéqtaae taíbaq-yupaama aáwaaq íma naráunatae. ⁶miráimanibo ketáái táaikoma kúmikaraq íma wáqe-uraiye. ketáámá kaayoné kéeqtaae waayúkayaba yaákare yiwé uráunatae. tirummá árainimma yímikaune. Áánûqtuma keqtáá íráqôniq umátikenataae wení Aokaq-Áágómá itai-yátáákáráq akoqnáágararaq tímikaiqtaae. ⁷ketáámá árain-aimma tiráunanataae ketáái arupú-aiikoma iyebóráá uráitaqtaae namuro-wáyúkámá tiyááneparabi tiyáánurapaqtaama ááíkkae uráunatae. ⁸yaímma-taoqa waayúkama keqtááyábá íráqôn-aimma kététa yaímma-taoqa táí-aimma tirááe. yaímma-taoqa ketáái tíwíqa múte kéyauyeta yaímma-taoqa timá tigaeráq tíkaraaqtaae. ketáámá árain-aimmo kétunataama yaímma-wayukama kaaqaari-áíqtábá túbi marétataae ketáái táayabama “makatí-áiné” téta tirááe. ⁹waayúkama yemá tíwíqa ítaretamanibo keqtááyábámá téta “yeqti yíwíqa íma wáíye” téta tirááe. yemá keqtááyábámá “képuyoe” téta tiráámanibo ketáámá maakáqá

wamá máunatae. yemá keqtáámá ayáá atíkaraqtaamanibo ketáámá íma tíkamma pukáaqtaae. ¹⁰ketáámá tiruqtábátáá uráunamanibo mimórá táoqa uyátárai-nakoqtaba timuqá kémaraunatae. moneqtabama ketáámá áwáyoq-wayukaraa máunataamanibo watúq-watuq umá wáiyataaqtabama waayúkama mamá oóta-kayukaraa umáyíkaraunatae. ketáái oótamma íma wáimanibo máqte-qtataaqa Ítu Káríqtoqaqa ketáái minnáe.

¹¹Korítiani-marupaq ketíbâqawaayuo, maamin-áímmá keráwáqtôpaq agayáunataama ketáái tirunóbákéqtáá kéwiye. ¹²ketáái tíbâqawaayuo, keráwáqtábámá ketáámá tirummá timí-yátááqá íma yáqtokaunataamanibo keqtááyábámá keráwáqá tirummá timí-yátááqá yáqtokaae. ¹³ketáái iyápógotaba túnnaiqtaa umá maamin-áímmá kétima-timunatae: “keráwáqtí tiyáámma keqtááyôpaq árúqtuweraq ketáámá keráwáqtábá tirummá timúnnaiqtaa umá keráwáqá keqtáámá tirummá tíméro.” téqtaa kétunatae.

¹⁴íbéqa ókaraq kétima-timunatae. minná itáíq-itaiq íma kéo-yutema yagaroqtamá mayaímá mayaíyábámá íma maqmá aónaaro. íráqô-qtataakaraq kúmiq-yataakogaraqa mórabi íma kanaarácq yagaroqtamá wíyóye. mimórá táoqa tágama-yataakaraq kumayuq-yátáákárácq mimóráíq íma íyóye. ¹⁵mórai q umá Ítuyaa Tááqtaama náaraq umáwaq mimórá-yúyánákáq maraíyóyô? móra-waigoma Ítukaq arummá ámi-waigoma náaraq umáwaq arummá íma ámîn-nakotema yagaroqtáníyô? ¹⁶ketáámá matúq-matuq umá mái-Aanuqtuni anó-monoq-namma máunatae. ketáámá Áánûqtuni anó-monoq-nakotaama óqtakarabi yaataq tarôq uráa-qtataakotetaa kenaarácq anón-anon-aimma tenúnataabiyo? ímiye. abo Áánûqtuma wenamááríq naayóbáqá agamatá-kánnáábímmá tíráine:

“kemá yeqtí yirunóbáq maéq yeráwáqtê uréire ónúne. kemá yeqtí Áánûqtu máenata yemá ketí waayúkama mánoe.”

téna kétena ¹⁷káqon-aimma tíráine:

yeqtí aúkáapikemma yuwéraq yetôpake yatáqma nékaq máero. yaímma-yataaqa óqa uyátárai-nakokaq amíyamma íma ánekuiyaqa kemá keráwáqá tiwiránúne.

¹⁸kemá keqtibomá máenaq keráwáqá ketáanimaarabi ketiyáámûmaaq auránoe.”

téna Áánûqtuma tíráine.

7 ¹ketí tíkái-tibaqawaayuo, mirá téna tíráimma keqtáárácq anómma timá akoqnáá umákain-aimma tímikaiqtaae. miráipoqtaa ketáámá ketáái túgonabi tirun-íyápógómmá mamá táíq i-qtátáákónôpakemma waeránátae. Áánûqtuma wetábá ikatíqtaa únna-naqa máimma weqtábá aokaríq umá máiyabaae téqtaa ketáámá mánatae.

²móragaraq kétima-timunatae. keráwáqtí tiyáámma keqtááyôpaq yaíkáraaro. ketáámá keráwáqá íma mamá táíq umátikeqtaa tú-tiqa

í-yátááqá íma tímikaunatae. aati-aatimá ketáámá keráwáqá íma komarummá uráunatae. ³mirá téq túnnama keráwáqá íma tigaaeráq mamá kétékaunamanibo mirá téq túnnama kemá ketirummá keráwákáq ketimeq maamin-áímmá naayóbáqá timá tímikaunnae. ketáágáráq keráwákáráq puyónúnataabi tú wamá mánunataama mimórá-túyánákáq áíkuma mánatae. ⁴kemá keráwáqtábá kamuqá kéiteq keráwáqtí túma mamé kéuyune. keráwáqá kemmá umá tíqtaaiq kéo-kayukae. keráwáqtábábóaq kemá tú-tiqa kéitaqa timuqá kémaraune.

⁵Maaterónia-marabaqa ketáámá tú-tiqa òriq umá matáunatae. miráitana ketáái tógoma íma kanaaráq aagaráíye. máqten-aukapaq ummaa-yátááqá wáqe-uraiye. amegaa-túrátáámá ááiq-yataaqa abarokáq kéitana tirunóbátáámá ikatíqa í-yátááqá mirá-uraimanibo ⁶Áánûqtu kégumena mi-káyúkámá náayuwabi yú-tirabi ummaa-yátááqá kémayaa-yuma yíwáqnaa kéíye. Tááítati yayamá irénaboana kemmá umá tíqtaaiq uráíye. ⁷wemá íma paá yi-wáíqómá mirá-uraibo wení wataágoma keráwáqtábá ti-wáíqómá kemmá umá tíqtaaiq uráíye. wemá keqtáá timá tímímma wemá keráwáqtê máítaqa keráwáqá wemmá umá áftaaiq kéeq keqtábá aónanaqtaa kéune téq tewana wemá timá tímikáíye. mi-kúmíq-yátááqá abarokáq páaq uráiqtabama keráwáqá tiruqtábá urááe téna timá tímikáiqtae. keráwáqá keqtábá tiruqtábá umátíkáan-aimma wemá kétima-timitaqa kemá timuqá makáune. ⁸ketí aúbama mi-kúmíqtábá naayóbáqá agatáunama min-áúbámá minnýabagaraq tiruqtábá uráamanibo minnámo yuwáunana uráimma minná íráqòne. páaqya-kanaama kemá min-áúbámá yuwaíyábámá tiruqtábá uráunamanibo íbèqa kemá kéitaunama keráwáqtí tirummá í-yátáákómá íma ayáqtáa-kanaaraqa wáqe-uráíye. ⁹íbèqa kemá timuqá kémaraune. nòraq itaráq timuqá kémarauno? keráwáqá íma timuqá máraaqtababiyabo keráwáqá waeréq aúgen-amma mataátataboq kemá timuqá makáune. keráwáqtí tirukómá Áánûqtumma ákáiniq kéitapoq keráwáqá tiruqtábá urááe. miráuma ketáámá keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqá íma mamá táíq uráunatae. ¹⁰arummá í-yátááqá Áánûqtuma mamá abarokáq i-wáíqómá waayúkama keqtáámá tirummá mamá kéwaeráíye. miráí-waigoma Áánûqtuma keqtáámá kanaaráq tíwáqnaa íniye. minnýabama ketáámá timuqá kémaraunatae. miráimanibo ketáámá maa-marábí-káyúkáráá umá tiruqtábátáá onnamá minnágoma keqtáámá tókamma puíníqtae. ¹¹keráwáqtí tú-tiqtababoana íráqò-qtataariqa keráwáqtábá Áánûqtuma umátíkáimma aónaaro. tú-tikakemma nói-qtataarabi abarokáq iqtábámá túyánámmá itáaro. arútama yabi-í-wáyúkámá aúkááe. keráwáqtí otaammá íma wáitaq tiráatíyabataa urááe. keráwáqá iyánáaq kéeq náayuwabi otaammá kutáá-yuyabama tíyamma umá yíkaraae. keráwáqá kemmá tímónaiyabama wagéatikeq urááe. otaammá kúyo-yuma keráwáqá yemmá anónnáma táí-meyamma yímikaae. miráuma

minnágoma keráwáqtí íráqôn-aaimma kêtiraatinataa keráwáqtí tigaae-yátááqá íkewaiye.

¹² min-áúbámá kemá agatáunama miráuma íma kúmiq-narabi otaamma kutái-waigoqtaba agataúpo keráwáqtábá agatáune. min-áúbámá keráwáqá keyorauteqa Áánûqtun-aurakaqa áraimma ítáamma keráwáqá keqtáá tirummá tímikaaqtaae. ¹³ minnáyaba ketáámá umá yíqtaaiq kéunatae.

Tááítati wemá keráwáqtábá tááugaa kétenama amuqá kémaraítaqtaa ketáágáráqá timuqá uyátá-maqma makáunatae. íbêqa keráwáqtábámá wemá kaayaq-áuyánámmá íkéitaiye. ¹⁴ taígani-taoqa keráwáqtí tumá mamé uyúnnayabama íbêqa keráwáqá wemmá aráátiraamma keráwáqtábá kemá túma mamé uyúnnama íma arábaraune. kéma túma maméq uyún-aikoma áraimma abarokáq uráiyee. ¹⁵ ánibo Tááítatima wenáama yaguyaqtukáaqtaba aákaq matokéna keráwáqtábá arummá kêtimiye. keráwáqá wemmá awíqme keráwáqtí naaúpaq uréq tikaq múte ákaraae téna kėtiye. ¹⁶ keráwáqtábá kamuqá kêtítuwepoaq kemá timuqá ôriq umá kémaraune.

8 ¹ ketáái tíbâqawaayuo, ketáámá Áánûqtuni íráqô-qtataakoma wení waayúkama maakáq Maateróniabaq álkuyo-yuraq miráiqtaba timá-timenaqtaa kéunatae. ² mi-káyúkámá yemá anómma makatí-yátááqá mayéta yútiq-yataaqa taíganimma matááe. miráimanibo yemá Ítuqtabama yimuq-yátááqá ógiqua kémayaae. yemá ôriq umá áwáyoqa máqe-uraamanibo yemá aáwarabi unáákáqtôma íma makáawata ítaretaboata yíwáqnaa í-yátááqá áwáyoq-wayukama Yérútáárebaq máa-yubaq yúwáawana uráiyee. ³ yeqtí oótapikemma taíbaq keyime. mirá kéeta ketáá yemmá yimónáúnataama yemá aqtóráriq o-qtátáákáráq keyime. minnárakemma yemá anónnáma yauwéqma íma mayaígônîq umá keyime. ⁴ áraimma yemá yeqtí mónerabi oótamma Yérútáárebaq áwáyoq-wayukama yimíyábámá keqtááráq inaa téta ítama aónaraae. ⁵⁻⁶ ááqibo yemá taíbaqo yímemma ketáámá íma yimónaraunatae. áqnáabaqa yemá yenamááriq yetábá uyátárai-nakomma ámîqtuweta mikákémmá yenamááriq yetábá Áánûqtuma akáinaiq íyábá keqtáámá tímikaae. Tááítatima wemá keráwáqá koma kêtimonenama keráwáwáqá keráwáqtí amí-yátááqá Áánûqtuni waayúkayaba Yérútáárebaq máa-yuyaba wemá áaimma átáma álkaiye. íbêqa maamin-áúbámá keráwáqtôpaq maména kéwiye. miráuma maami-máyáímá mamá ánataikaae téqtaa timá ámikaunatae. miráuma wemá keráwáqtí amí-yátááqá mamá yorupáina-waigoma keráwáqtí amí-yátáákómá keráwáqtí tirukaráq keyime téna yiráátiniye. ⁷ keráwáqtí íráqôn-aaimma anóne. ánibo Ítukaq itáiq-itaiq umá keyaqtoraae. íráqôn-aaimma kêtewana keráwáqtí itai-yátáákómá anóne. keráwáqá tirummá keqtáá tímêqtabaoboaq arútái-qtataariq ínêq kéoe. keráwáqá taíbaq matáawaqtaa keráwáqtí paru-yátáápike uyátá-maqma yimígáae téqtaa kêtunatae.

⁸ minnáyaba kemá keráwáqá íma kéwaktunamanibo kemá máqtemma Áánûqtuni waayúkama maakáq paá yimónáunama taígani-qtataaqa miráuma kéyimewaqa kemá keráwáqá tirummá yimíyábá makáqma kêtimonaune. ⁹ Ítu Káríqtoma keráwáqtábá arummá tímímma káonaae. wemá máqte-qtataaqa makáimanibo keráwáqá mamá íráqðniq umátikaniqtabama wemá áwáyoq-naqa maa-márábímmá aúkáiye.

¹⁰ Írêq-karitimaatiraqa keráwáqá áqnábariq umá Ítukaq itáiq-itaiq o-káyúkámá Yérútáárebaq máa-yuma yíwáqnaa ínéq túyánámma ítaraae. miráitaq yetôpaqa aáwakaraq mónekaraq yúwáawana uráíye. miráitaq íbêqa maará kêtune. ¹¹ nóinawabi áaimma átáreq mamá ánataaraqtabama taákaq máráaro. minná íráqð-qtataare. miráinaq nôraq umáwaq kanaaráq keráwáqá yimínô? mútúq yímero. ¹² waayúkama náaraq umáwabi mútúq yímêmma minná íráqðne. ketáámá nôraq umáwabi matoráunataama Áánûqtuma káonena íma matoráuna-yataaqtatabama minná “yímero” téna íketiye.

¹³ maamin-áímmá tennayábá keráwáqá taíbaq yimíyatawaq tébakaq Áánûqtuni waayúkama pááqyamma yimínoe téq íma kêtune. ¹⁴ ímiye. máqte-kayukama náaraq umáwabi mútúq yimínêtama yímero maa-kánáaráqá keráwáqá Korítianibaq-wayukama taíbaq kématoraamanibo Áánûqtuni waayúkama Maateróniabaq máa-yuma yemá yenamáárriq aáwaqtababi moneqtaba kéoe. anaaékaqa yemá taíbaq mayaiyaqa keráwáqá tíwáqnaa íyábá íyatama yemá keráwáqá tíwáqnaa ínoe. miráráa umá keráwáqá wenáwáqnaa-wanawaqnaa oro. ¹⁵ Áánûqtuni agamatá-kánnáábí maará téna kėtiye:

“min-nákómá náawabi taíbaq mamá áíkui-waigoma mórama áábátákárriq íkétana min-nákómá náawabi pááqyamma mamá áíkui-waigoma umaatamá kémaiyaie.

téna mirá kėtiye. ¹⁶ Áánûqtuma Tááítatimma mamá keráwáqtábá arummá timí-náqá aúrakaraiye. minnáyaba kemá Áánûqtukaq timuqá kémaraune. ¹⁷ ketáámá Tááítatiqtaba maamin-áúbámá maména keráwáqtôpaq wíkáae téqtae kêtunanataa wemá ðriq umá kákaiye.

¹⁸ ketáámá Tááítatite yagaroqtamá móra túbâqawaaraa-naqa timákaunanataa mibáq kéwiye. wemá Áánûqtuni átê-wataama waabá-káyúkáráq kêtitataboata taígani Áánûqtuni waayúkabikemma wemmá wenóíkaq káonaae. ¹⁹ Ítukaq itáiq-itaiq o-káyúkámá yemá wemmá ketáátê wíyábámá taígani-kayukabike aúyarakaraae. wemá áwáyoq-wayukama itáiq-itaiq kéo-yuma Yérútáárebaq máa-yuyaba amí-yátááqá yorupaíyábámá wemá Tááítatima áwáqnaa íniye. miráinata óq-wayukama Áánûqtuni waayúkama wenáwáqnaa-wenawaqnaa ínéta aónéta Áánûqtun-awiqa múte yauwínoe.

²⁰ kaayaq-nákórátá yagaroqtamá mamé kéwiyatama waayúkama téta “maami-táíbáq-mónéqá yuwáunanataa wimmá íarutainiq únnatae” téta

kanaaraq ítinoe. ²¹⁻²² Áánûqtun-aurakakaraq waayúkati yúrakakaraq arútáiniq ónáqtaa kéunatae. miráitaqtaa maami-kááyáq-nákátê yagaroqtamá wínîmma káqomma móra-naqa ketáámá kétimakaunatae. taígani-taoqa wemmá makáqma aónáunataama wemá aati-aatimá yíwáqnaa íyábámá ôriq umá kákaiye. íbêqa wemá keráwáqtábá kamuqá kéitenaboana uyátá-maqma yíwáqnaa íyábá kákaiye.

²³ Tááitatima ketíbárawaama keráwáqá tíwáqnaa íyábá ketê mayaimá yagaroqtamá kémayaiye. ánibo káqomma maa-kááyáqá tîbâqawaaraa-nakama yenákámá Áánûqtuni waayúkama áíkuyo-yuma timáyikaayata kéoye. mín-nákámá miráuma Ítu Káriqtoni tágama-yataakoni amammóye. ²⁴ yemmá keqtirummá yimígóniq umá yímero. mirámô íyatama máqtemma keráwátábátáá túma maméqtaa uyúnataama minná “árainé” téta tínoe.

9 ¹ Áánûqtuni waayúkama Yérútáarebaqa yíwáqnaa íyábámá kemá keráwáqtábá íkétune. ² keráwáqá yíwáqnaa ínéq oqtábámá kemá kéitaune. kemá keráwáqtábámá Maaterónia-wayukaraqa túma mamé uí-áímmá tiráune. maará téq timá yímikaune: “ketáái tîbâqawaayuma Karíki-marabaq Koritiani-marupaq máa-yuma yemá írêq-karitimaatiraqa yíwáqnaa ínéta yokaa uréta paá yokaa umáae kéuyoe.” téq timá yímikaune. keráwáqá yíwáqnaa ínéq yokaa uráataboana yemá mamá yíwáqnaa íyábámá yíkaraiye. ³ íbêqa kemá kaumo-wáyúkámá timáyikaunata keráwáqtábátáá tú mamé uí-áímmá túnnayabataa “árainabiyo?” téta itáneta kéoe. keráwáqá keráwáqtí amí-yátááqá yokaa umá mánoe téq timá yímikaune. ⁴ miráinata anaaékaqa Maateróniabakekayukama yemá ketê yagaroqtamá uréta timónáiyamma keráwáqá yokaa íuraiyanama ketáái tigaemá anómma wániye. ketáámá keráwáqtábámá túma mamé uí-áímmá timá yímikaunatae. miráimanibo keráwáqá yokaa ímo uráiyana keráwáqtí tigae-yátáákómá ketáái tigaemá uyátá-maqma anómma wániye. ⁵ miráuma maami tîbâqawaaraa-kayukama áqnáabaqa keráwáqtôpaq íyamma minná íraqône. mi-mónéqtábá yiménúne téq timá akoqnáá uráamma yemá keráwáqá tíwáqnaa umá mamá yorupánoe. miráuma yokaa kéinaraq kemá ko yamá ónúne. amí-yátááqá áqa yokaa uráiyana Yérútáarebaq máa-yuma yemá “keqtáá timínéq kéoe” téta itánôwaqtaa ketáámá keráwáqá íma tiyárekaq yoráunaqtaa mirá kéoe. ⁶ taákaq maannáyaba máráro. náawabi yópi páaqyan-anayumma uqmaréna-waigoma páaqyan-aawaqa mayánimanibo náawabi taíbaq-anayumma uqmaréna-waigoma taíbaq-aawaqa mayániye. ⁷ miráinaq keráwáqá móra-mora-yuma nôraq umáwabi yimínéqa yiméraq móra-waigoma káqo-wamma ayárekaq íma yoraíno. náawabi yimíyábá amuqá márái-waigoma Áánûqtuma weqtábá kákaiye. ⁸ keráwáqá nói-qtababi íya-qtataaqtabama taíbaq-tuyanamma íma itáaro. Áánûqtuma keráwáqá nói-qtataaqtababi o-wáíqómá uyátá-maqma timíniye. miráipoaq keráwáqá

aati-aatimá káqo-kayukama kanaaráq yimínoe. ⁹Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáabi mirá téna kétiye:

“wemá áwáyoq-wayukama taígani kéyimitana wení kaayoné-yátáákómá watúq-watuq kéiye.”

téna Áánûqtuqtaba kétiye.

¹⁰waéqma itai-áímmá ítáaro. ánayumma úbí-waigomma Áánûqtu wemmá ánayumma kámiye. mikáké ánayumma úbí-waigoma anaaékaqa aáwaqa mamá kénaiye. miraráá umá Áánûqtuma keráwákáráq timínaq keráwáqá kanaaráq kaayoné-yátáákómmá ubínoe. mikákémmá kaayoné-yátáákómá taíganin-aramma pááq ínoe. ¹¹Áánûqtuma keráwáqá umaatamá timínaq keráwáqá aati-aatimá káqo-yuma yímîqma kanaaráq ínoe. miráuma mi-káyúkámá yemmá keráwáqá yíwáqnaa o-yúmá Áánûqtukaq “tíkáiye” téta kerawáqti amí-yátááqá yemmá yímênataataama tínoe. ¹²káqo-yuma yimíyábámá mirá-uraiye. keráwáqti amí-yátááqnaópó Áánûqtuni waayúkama Yérútáárebaq máa-yuma yíwáqnaa íyana keráwáqti amí-yátááqtabámá yeqti yimuq-yatáákómá yuwáaqma wéyáwé íniye. mirá-iyaqtabama yemá taígani-taoqa Áánûqtukaq “tíkáiye” téta tínoe. ¹³miráinata ókaraq keráwáqti amí-yátáákómá yemmá yirááténama minná Ítukaq keráwáqti itáíq-itaiq í-yátááqá árai-qtataare. keráwáqá yemmá kéyimiyatama káqo-yugaraq Áánûqtukaqa “tíkáiye” tínoe. keráwáqtabá yemá téta “átê-wataama kéitepoaq mirá kéoe” téta tínoe. ániibo taíganimma keráwáqá yíwáqnaa oqtábámá yemá Áánûqtun-awíqa múte yawwínoe. ¹⁴anómma íraqô-qtataakoma Áánûqtuma keráwápí makáitataboata yemá máqtemma keráwáqtpaq yíneta kéoe. yemá keráwáqá yirummá kétimeta keráwáqtabá nunamummá tínoe. ¹⁵Áánûqtuni anómma timí-yátááqtabámá wekák “tíkáiye” ténátae.

10 ¹kemá Póroma íbêqa Ítu Káríqtoni kaayoné-yátáákáráq kétima-timune. kemá nékaq máeqa akoqnáá-aimma kétima-timunamanibo kemá keráwáqtê máeqa aqnún-áímmá kétima-timune téta yaímma-yuma kéte. ²kemá keráwákáq inaa kétune. keráwáqtpaq onnamá kemá keráwáqá akoqnáá-aimma mamá timá-timiyabama íoro. kemá akoqnáá-aimma tíyábámá kanaaráq kéitaune. ániibo yaímma keráwápikémmá téta keqtááyábámá “maa-márábín-ááímmá kéwaraae” tiráamma min-áímmá íma áraíne. ³ketáámá maa-márábíqtáá máunamanibo maa-márábín-áímmá íma kéwaraunatae. miráuma maa-márábí-káyúkámá ááiqa kéowaqtaama ketáámá ááiqa íkéunataae. ⁴ketáái iyebógómá maa-márábí-káyúkátí iyebógóráá íma uráíye. táigo-qtataakoni tí-kúrúmá yawitíníqtaba ketáái iyebógómá Áánûqtuni akoqnáárake kéiye. ketáámá unitíq-aikaraq ⁵yúma mamé uí-áíkaráq keyawarapaunatae. máqte-qtataakoma Áánûqtumma aónaiyabama aapi auyáráimma ketáámá keyawarapaunatae. máqte-tuyanamma yatamma yáqtoqmataa mamá Ítu Káríqto tiníq umá kéwaraunatae. ⁶yemá náayuwabi yeqti yóyaukakemma

téta “ketáámá Ítu Káríqton anaáé kéwaraunatae” kététemanibo wemá tiníq íma o-yúmá ketáámá yemá táí-meyamma yiménáqtáa yokaa kéunatae.

⁷Korítiani-marupaqa keráwáqtí túrakaqa nôi-qtataarabi abarokáq uráiqtabama aónaaro. min-nákómá náawabi téna “kemá Ítu Káríqtonnamune” tinnawaigoma maannáyaba aákaq maraíno. ketáágáráqá Ítu Káríqtonnamunatae. ⁸kemmá Áánûqtuma náápaamma tímikaiqtaba túma mamé uí-áímmá ôriq umá túnnama paá taákaq maráaro. kemá keráwáqá mamá akoqnáá onáápoaq mirán-áímmá kêtune. aati-aatimá kemá keráwáqá íma mamá yawarápanaaq mirán-áímmá kêtune. ánibo ketááyabama tigaemá íkeune. ⁹⁻¹⁰min-nákómá téna “Póroma wení aúba-wannaanapo keráwáqá mamá ikatíq umátikanena kéíye” tinnama minná íma árain-aimma kéíye. kemá itáunama yaímma-wayukama keqtábá téta “wení aúba-wannaagoma anómma akoqnáá-aimma kétimanibo wemá paá pááqyamma aqnún-náqá máitana wenáagoma íma kateko kéíye” téta keqtábá kéte. ¹¹mi-káyúkámá yemá keqtááyábá maará téraq timá yímero: “Korítiani-marupaqa yemá íyamma yeráwáqtí yáaikoma miráuma népaq máeta aúbabi agatááníq íniye.” téraq timá yímero.

¹²mi-káyúká yemá yetábá anón-aimma téta yeqtí yúma maméta uyátáaniq umá ketáámá íma mirá-onunatae. yemá yenamááríq yeqtí ámáan-ainapo yetábá maqmqá káonaae. neginaagí kéó. ¹³ketáámá túma mamé uí-áímmá ókaraq-okaraq umá tíq-tiq umá íma tenúnatae. ketáámá Áánûqtuni ámáan-ainapo ketábátáá kenamááríq maqmqá káonaunanataa keráwákáq wení átê-wataama týábá keqtáámá Áánûqtuma mayaímá tímikaiqtae. ¹⁴aati-aatimá ketáái náápaamma Áánûqtuma tímikai-waigoni ámûraapaqtaa íkéunataamibo Korítiani-marupaqa keráwáqtópaq uráunataama Áánûqtuni náápaakon aménáápáqá uráunatae.

¹⁵miráitaqtaa ketáámá yaímma-yuma keráwápí mayaímá máyáaqtabama ketáái túma íma múte maméta kéuyunatae. ímibo keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataakoma anóníq innama aónanaqtaa kéunatae. ánibo Áánûqtuni ámáan-aimma keqtááyábá waráiyanaama keráwáqá tíwáqnaa umátaa átê-wataama mamé wéyáwé íyábátáá keqtáámá kêtikaiqtae.

¹⁶keráwáqá tíwáqnaa íyaqtaama átê-wataama Ítuqtaba uyátá-maqma népaq-marabiqtaa kanaarác timá-yimenunatae. káqo-nakoma áqa waabá-káyúkátí yúbáq timá yímikaina-marukaqa timá-yimiyabama ketáámá íketikaiqtae. ánibo káqo-wama matáina-mayaiyabama ketáámá túma mamé uí-áímmá ítenunatae. ¹⁷náawabi aúma mamé uí-áímmá tínénama uyátárai-nakoqtaba tíno. ¹⁸abo mi-káyúkámá náayuwabi yeqtí yúma maméta úyô-yuyabama Áánûqtuma íma kákaiye. mi-káyúkámá náayuwabi uyátárai-nakon-awíqa maméta úyô-yuyaba wemmá kákaiye.

11 ¹ánibo íbêqa áráwáá umá yaímma-wataama itáaro. yaímma óq-wayukama téta “min-áímmá neginaagí-aine” tínoe. ²minnáe.

waagómá ánáakoqtaba kárún-aimma timákáinikaa umá Áánûqtuma keráwáqtábámá káqo-yuti minnáma maíyábá íma kékikaitaq kemá kárún-aimma kétima-tikaune. keráwáqá paá Ítu Káríqtomma wenamá wenná maíyaba kékikaiye. miráuma aúgen-inaarugoma waatê íma yagaroqtaréna awaikókákáq áqnáabaq winíkáá umá keráwáqá mamá Ítu Káríqtomma aménáá kéune. ³naayóbáqá irakabayaakómá Íbima kaaqaari-áínápó wemmá makákáine. mimórá-tái-yátáákómá keráwáqá mamá waéqma keráwáqtí túyánámmá Ítu Káríqtonopake mamá paábaq yuwaíyábá táaqa kégaiye. ⁴min-nákómá Korítiani-marupaq wemá waabá-káyúkátí yúbáqá ketáámá Ítu Káríqtoqtaba timá-timunaiqtaa íma tiráibo wemá óq-aimma kétiye. wenôpake máyáan-aikoni áaikoma ketáámá timá-timunaqtaa kéitaan-aikoma ôrikaa umá mamé kéuyoe. káqon-aimma kéitaamma keráwáqtí taákoma agaro kéiyé. ⁵mi-káyúkámá téta “Áánûqtuma keqtáá timátikaraiqtaae” téta kétémanibo yeqtí yáagoma ketáagoni ámúraaq wíyábámá íma itáíq-itaiq kéune. ⁶kemá íráqôn-aimma waayúkati yúbáq íma kétéunamanibo itai-yátááqá ketáámá kémayaunaqtaa keráwáqá máqtemma minnýaba ítama kétégaee. waabá-káyúkátí yúbáqá taígani-tupaama taígani-qtataaqtabataa timá tímikaunatae.

⁷kemá keráwáqá waabá-káyúkáráq kétima-timeqa moneqtaba keráwáqá íma ítama aónaraapoq minnýaba keráwáqá pááqya-tiwiqa keyamatimeo? kemá ketí túma mamé kuképoaq keráwáqtí túma múte mamé kéuyune. minnýabama kemá otaanáq kutáuno? ⁸Áánûqtuni waayúkama káqo-kaqo-marabaq mórabi áíkuyo-yuma keráwáqtôpaq keyunatama yemá kemmá moneqa yoqmá tíwáqnaa éta tímikaae. ⁹kemá keráwáqtê máeqa aáwaqa nanúnayababi naammá waénúnayabama keráwákáq íma ítama aónaraune. Maaterónia-marabake túbâqawaaraa-kayukama yemá kemmá tímikaae. mirá-oqtabama kemá keráwáqá íma mayaímá timéq arátikaraune. miráitaq aati-aatimá kemá keráwáqá íma mamá káratikaune. ¹⁰mútûq árain-aaikomma kemá Ítu Káríqtonopake matáunagaraq kétima-timune. Áánûqtuma náápaamma tímikaiqtaba túma mamé uí-áílkón áaimma Karíki-wayukama ketôpake ímayanoe. ¹¹nôraq itaráq maamirán-áímmá kétéuno? miráitaq kemá keráwáqá tirummá íyaq kétémino? ímiye. Áánûqtuma káonaitaq kemá keráwáqá tirummá kétémino. ¹²miráimanibo kemá keráwáqtôpakemma moneqa íma mayánúnama mirá-onayabama mi káqo-kayukama náayuwabi waabá-káyúkáráq watáama te-yúmá yemá áraimma íma kanaaráq mirá tínoe. minná “ketáái mayáigómá yeqtí mayáigôtê mórariq kéiyé” téta árain-uramma íma kanaaráq mirá tínoe. ¹³yemá kaaqaari-tímáyíkarái-káyúkámóe. keráwáqá kémakateta yemá Ítu Káríqtoni tímáyíkarai-kayukaraa kéoe. ¹⁴minnýabama keráwáqá íma iyánáaq oro. Tááqtaama wemá waayúkati yúrikaqa mórama Áánûqtunopake kaqtónakaa kanaaráq aurániye. ¹⁵miráinata Tááqtaani mayái-wáyúkámá yemá

waayúkati yúrakaqa timáyikaraa-kayukaraa kanaarác auránoe. abo íma iyánaaq oro. anaaékaqa yeráwáqá anónnáma táí-meyamma mayánoe.

¹⁶naayóbáqá kemá maará téq timá tímikaune. yaímma-wayukama téta ketáayabama neginaagí-aine tiráamanibo keráwáqtí túyánápimá mirá téqo kéiteqa paá neginaagí-nakon-aama itáaro. íbêqa túma mamé uí-áímmá pááqyamma tenúne. ¹⁷maamin-áímmá kemá uyátarai-nakoni náapaakon aménáápáqá íma kágayaune. miráuma Korítiani-marupaq keráwáqtí aúkápikemma mi-négínáági-nákómá wetábá taíbaq-aimma ôriq umá kétiye miraráá umá kemá tenúne. ¹⁸óq-wayukama mi-qtátááqá mayáiyatababi mi-qtátááríqo í-yatabama yeqtí yúmo mamé uíyaqa kegárác ketúma mamé uyónúne. ¹⁹keráwáqá neginaagí-wayukati yáama kanaarác kéitaapoaq ketáagaraq itáaro. ²⁰káqo-nakoma keráwáqtábá wení ánná-wayukaraa máigaae téna tin-nákón áama keráwáqá kéitaae. aáwaqa kámeq wemmá ayúwáawana keráwáqtí túyánámmá keyabitiye. wemmá ayúwáawana wenaúma maména kéuyena anaaékaq keráwáqtí tóíqa yuraapániye. ²¹kemá aqnún-náqá máepoaq keráwákáqá miráíyaq kéumatikauno? miráimanibo íbêq-kanaaraqa máqte-kayukama yeqtí yúma maméta kéuyoe. miráinaq íbêqa kegárác neginaagí-nakora umá túma maméq uyónúne. ²²mi-káyúkámá náayuwabi yeqtí yúma maméta úyômma yemá Íbaru-wayukabiyo? kegárác Íbaru-naqune. yemá Ítiráaeo-wayukabiyo? kegárác Ítiráaeo-naqune. yemá Áabaraan-anna-wayukabiyo? kegárác Áabaraan-annabike-naqune. ²³yemá Ítu Káríqtoni kaqtó-wayukabiyo? kemá mi-máyáíyábámá uyátá-maqma íraqôniq kéune. itáaro. taígani-taoqa minnýaba ánná-naupaq máqe-uraune. taígani-taoqa ketúraqa yátarakekaraq tebûqa yimí-ánnárákékárác tíkakaae. miráuraamma taígani-tupaaboq kemá kanaarác minnýabama íma yorautónúne. taígani-taoqa tebûqa tímikaaqtabama púyôwaniq uráune. maaminnýaba túma mamé uí-áílkómá neginaagí kéimanibo ²⁴káqo-kaqo-kanaaraqa Ítiráaeo-wayukama móra-tiyaapaq-yupaama tebûqnapo taíganimma (39) túma yurákáae. ²⁵⁻²⁶káqo-kaqo-kanaaraqa kaumo-yúpáámá yáánápó tíkakaae. móra-taoqa óqtanapo iyaabóma tíkakaae. kaumobác únópi-káárébímmá máunana yokíkáiye. móra-taoqa únókón ámúraaqa móra-wagaagaraq nokáákaraq paá mayaqmé uréire uráunama mibáqá kuti-nópímmá nommá ôriq umá aúgípimma paá aqtaráune. yaímma-taoqa moyá-káyúkámá yáqtoqma tiwíkaae. yaímma-taoqa ketí waayúkama Ítiráaeobakemma tíkamma kéwaraawata óq-taoqa Yéqtaaeo-wayukama tíkamma wakáae. anó-marupakaraq kaqmáapaqa waayúkama íma máa-marabakaraq únópítábágárác ikatíq kéunata kaaqaari-tíbáqáwááráa-káyúkágárác yemá kemmá mamá ikatíq umátikaraae. ²⁷kemá ketí mayaímá matéq kammáa uráune. yaímma-taoqa kemá túmá íma waéq aáwaqtababi noqtábámá táayaba uráune. taígani-tupaama aáwaqa áraimma íma naráune. kemá yaugíqtábá kéunana

ketí unáákáqtôgaraqa íma wáqe-uraiye. ²⁸máqte-tupaama ókon-okokayukama Ítuqtaba ákuyoqtabama kemá tafbaq-tuyanamma ítarane. ²⁹yeráwápiké yaímma-yuma aqnúnîq kéowaqa yeráwáqtábábóaq kegáráq aqnúnîq kéune. ánibo yaímma-yuma yemmá yíwíqma kúmiq-yataapi mamá kéykaawanama minnáyabama kemmá tíyamma kéiye. ³⁰⁻³³Tamáátikati-marupaqa anómma yabíkái-naqa (kíni) Arétatima wení kawáá-wáyúkámá timáyíkáitata máqten-aukapaq yabíkéta kemmá yáqtoraneta urááe. miráimanibo ketí aanábó-wáyúkámá kamáágupi tiwítikareta ánnáma kúmaketa motóqapike yabitimá márû-kurugoni aaumépaq tiyúwáawaq péqmareq kóuraune.

kemá túma mamé uí-áímmá tennamá maami-qtátáákómá keráwáqá tiráátimma kemmá mamá aqnún-nákáá káuqtikaiye. Ánûqtuma uyátarai-naqa Ítu Káríqton aboámá kétaimma maami-qtátááqtábá kemá kaaqaari-áímmá íma kétune. wenáwîqa watúq-watuq umá múte yaúyóro.

12 ¹ketí náápaqtaba túma mamé uí-áímmá neginaagi-yataaqanibo paá móragaraq tenúne. íbêqa ketí kaikáá qtátááqtábágáráq uyátarai-nakonopake awaaméq-yátááqtábágáráq tenúne. ²kímora-naqa Ítun anaáe kéwarai-naqa aónaunana wemá páátákáá Ánûqtuni mú mikákáá yanaa-márúkák yaúmena utáiyé. min-nákómá wenaúrraq utái paá arun-íyápóaq utáiyó? kemá íma kéitaunamanibo Ánûqtu wenamá kéitaiye. minnámo pááq uráimma naayóbáqá títaupake kaayaqté-kaayaqté-karitimaatima kégoiye. ³ókarraq kétune. wemá wanaúgarraq máqe uráraní íyaq wenaúgarraq máqe uráraníyo? kemá íma kéitaune. Ánûqtu wenamá kéitaimanibo kemá itaúnama áraimma wemá páátákáá Ánûqtuni mú mikákáá íráqô-marukaq utáiyé. ⁴mibáqá ítarai-qtataaqtabama wataánaipo kanaarraq íma tewánîq uráiyé. maami-qtátááqtábámá maa-márábí-káyúkámá yeqtí yóyaukakemma íma tero. ⁵miráuma min-nákóqtábámá túma mamé uí-áímmá kétupo kenamááírq ketábámá ítenune. mi-qtátááákómá keráwáqá tiráátimma kemá aqnúnîq únna-yataaqtaba yenamá mi-qtátááqtábá túma mamé uí-áímmá tenúne. ⁶kemá ketábá túma mamé uí-áímmá tennamá kemá neginaagi-nakaa íma ónúne. ímiye. árain-ain-aatuqma tenúne. ááqibo kemá túma mamé uí-áímmá íma tenúne. wataáama téq nôrawabi únna-yataakoma waayúkama mamá ketí árain-aaimma kéyiraatiye. kemá ketí árain-aaiikoqtabama íma uyátá-maqma máunaboaq ketí túma íma mamé uyónúne. kemá ketábá túma mamé kéuyonatama waayúkama yeqtí yúyánápímmá tétama “wení árain-aaiikoqtabama uyátá-maqma wemá anómma máiyé” téta tínomanibo min-áímmá íma áraíne.

⁷kemá anómma íráqô-qtataaqa aónaunayabama ketí túma mamé uíyábámá Ánûqtumma íma kákaiye. miráuma wemá kemmá tútiq-yataaqa tímikaitana ketúraqa areríyagoni áwáyaakoraa kéiyé. miráuma mórama Tááqtaani kaqtó-nakoma kemmá tebúqa tíminikaa kéiyé. kemmá

mamá aménáápáq tíkáitaq máunaboq ketí túma kanaaráq íma mamé uyónúne. ⁸kemá uyátárai-nakomma maami-qtátááqá matuwaikáae téq kaumobáq ítama aónaraunamanibo ⁹wemá maará téna kemmá yawéqma timá tímikaiye: “wenamáa ketí íráqô-qtataakoqtaba emá kéone. miráitaa emá aqnúnîq kéonanama ketí akoqnáágoma emmá íráqôniq umákaitana akoqnáá pááq kéíye.” téna yawéqma timá tímikaiye. miráinaq kemá aqnúnîq únnyabama túma mamé uí-áímmá kétenana Ítu Káríqtoni akoqnáágoma kemmá yaútúma ánáakutikaniye. ¹⁰Ítu Káríqtoqtabama aqnúnîq iyábámá kemá timuqá kémaraune. kemá yikárárán-áímmá kémaye q tú-tiqa kémayaune. ókon-okomma ummaayátááqá kémayaune. waayúkama kemmá mamá táíq kéumatikaae. taíbaq áwáábîq-yataaqa abarokáq pááq kéimanibo máqtemma mi-qtátááqtabá Ítu Káríqtotababoaq itó-uma akoqnáá kéune. miráí-qtataakoma ketôpaq yiqtábámá kemá timuqá kémaraune. kemá aqnúnîq únnama mikákémmá mi-kánááráq kemá akoqnáá-naqa káuraune.

¹¹kemá neginaagí-nakaa kéumanibo keráwáqá kemmá mamá túma mamé uí-áímmá kétima-tikaiye. keqtábá túma mamé uígónîq-wayukama umá máero. kemá íma anó-naqa máunamanibo mi-kááqááí-ítmáyíkaráikáyúkátí yiménáápáqá íma máune. ¹²keráwáqá kétimonaawaq kemá máqte-qtataariq únna-waigoma áraimma tímáyíkarai-kayukati yáaimma keráwáqá kétiraatiye. ániibo Áánûqtuma kekáké anón-awaameq-yataakaraq anó-mayaigaraq kémayaitaq keráwáqá aónaraae. ketí namuro-wáyúkámá kemmá mamá táíq kéumatikaamanibo kemá paá miráuqte kéuyunaq aónaraae. ¹³káqo-kaqon-aukapakemma Áánûqtuni waayúkama mórabi áíkuyo-yuti aúkáapikemma kemá keráwáqtabá márú mikákáá pááqyan-iraq umátíkarauo? kemá keráwákáqá meyáqtabá íma ítama tímonaraunapoaq minnáyabawaq keráwáqá tirummá kéíyo? kemá keráwáqá íráqôniq umátikaunayaba keráwáqá ítama aonéq “ketí kúmîqa paábaq matuwéq tiwikátúwáaro” téraq tenúno?

¹⁴íbbêqa kemá kaumobáíq umá keráwáqá ko tímónanaaq yokaa kéune. ániibo keráwáqá kemmá yaímma-yataaqa tíméq tíwáqnaa ínôqtabama íma ítama aónanune. keráwáqti móneqtabama kemmá íma kétéikaiye. ímiye. Ítukaq itáíq-itaiq ínôqtaba kemmá keráwáqtabá kétéikaiye. itáaro. ketáámá iyápóanaaqtabama yinóboyuma “aáwaqa yímero” téqtaa íkétunataae. ímibo yinóboyuma aáwaqa yeqtí iyápóanaamma “yímero” téqtaa kétunaqtaa keráwáqá ketí iyápóraa umá mááe. ¹⁵keráwáqá tíwáqnaa íyábámá ketí máqte-qtataakaraq ketábágáráq keráwáqá tíménúne. miráiyabama kemá timuqá kémaraune. kemá miráuma keráwáqá ketirummá kétimenaqa keráwáqá kemmá keráwáqti tirummá paá pááqyamma kanaaráq tímínô?

¹⁶yaímma keráwápíké maará téta tínoe: “áraíne. Póroma keqtáa yama kétimonenama meyámmá íma matáíye. ááqibo wemá aúyánákaráq-

nákómá máena keqtaámá makáqma tiwíkaiqtae.” téta tínoe. ¹⁷keráwáqá kéitaae. maamin-áímmá íma árain-aimmiye. mi-káyúkámá yemá ketí aúbagaraq keráwáqtôpaq timáyikaunata maméta o-yúmá yemá keráwáqá makáqma tiwíkáo? ímiye. ¹⁸kemá Tááítatimma keráwáqtôpaq wíkáae téq inaa tiráune. ánibo kemá óqa tíbâqawaaraa-naqa timákaunana wetê yagaroqtamá uráiyé. Tááítatima keráwáqtôpakemmma yaímma-yataaqa wetábáwáq matáiyó? ímiye. wetê ketéma mimórâ-Áókâq-Áágóní anaae kéwarauyana kerátái táaikoma mimóráíq kéiyé.

¹⁹keráwáqá túyánámmá ítáamma kerátámá keráwáqtí túbáqá anónná-aimma teyúyô? kerátá ímiye. kerátámá nóinainabi Ítu Káríqtoma “tekaao” tin-áímmá kerátámá kétima-timuye. ánibo kerátámá Áánûqtun-aurakaq kétima-timuye. kerátái tíkáin-aanabo, kerátámá máqte-qtataariq úyamma keráwáqá tíwáqnaa íyábá mirá kéuye. ²⁰kemá mibáq ko yamá onnamá keráwáqtí táaikoma kemmá tíkáiniraq umá máiyaraq timónanuno? keráwáqá kemmá timónaneq túyánámmá ítáan-iraq umáwaq máeraq ónúndô? minnýaba kemá netuq-túyánámmá kéitaune. keráwáqtí aúkâapimma ááíq-aikaraq kárún-aikaraq týámma í-yátáákárâq aúyababa í-ááíkáráq tikarârán-áíkáráq kâqowa-kaqowamma timá táíq umákai-aikaraq mi-máqtén-ááímmá keráwápímmá wáinaraq ko aónanuno? yaímma-yuma yeqtí yíwíqa múte kéyauyeta máqtemma mimórâ-túyánákâq íyaq máiyaraq ko aónanuno? ²¹keráwáqtôpaq onnamá Áánûqtun-aurakaq keráwáqtábámá tigaeyábáwáq ónúndô? keráwáqtábá kemá taíbaq-tuyanamma kéitaune. yaímma keráwápíkémmá náayuwabi kebó-áímmá tarôq éq túranannama arâaqtabama keráwáqtí kúmiq-yataapikemmma íma waékáiyáqa kemá tiruqtábá ôriq umá umátikanune.

13 ¹Íbêqa kaumobáríq umá keráwáqá yama timónanaaq kéune. Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí téna kímora-nakoma kâqo-nakomma aúbi maráinaqa kaayarábi kaumo-yúmá mikáq máiya-yuma mimórâ-áín áátuqma tero. ²keráwáqtôpaqa kaayaparíq umá uráunama kemá kékén-áímmá timá tíkaraunama móragaraq keráwáqtôpaq ónáá kéeq kékén-áímmá kétima-tikaune. minná kemá keráwáqtôpaqo móragaraq wéqa kúmiq-yataariq kéo-kayukama paru-yátááqá íma yiménúne. ³Ítu Káríqtoma ketáarake watáama áraimma tínaraq itánáae téraq kéteo? Ítuma wemá íma aqnún-náqá máimanibo keráwápímmá akoqnáá-nare. ⁴owé. miráimanibo wemmá kaapaq-yátâq aráaparaamma aqnún-náqá máqe-uraimanibo Áánûqtuni akoqnáarakemmma móragaraq wemá paá máiyé. ketáámá Ítuma aqnúnîq uráiniq umá mórai q umá aqnúnîq kéunataamanibo keráwáqtábámá Áánûqtuni akoqnáarake wetê yagaroqtamá mánunatae.

⁵miráuma kenamáaríq maqma aónaaro. maaminnýataba abáá umá aónaaro. minná itáíq-itaiq í-yátááqá yáqtoqma akoqnáá urááo? Ítu Káríqtoma áraimma keqtí tirunóbáqá máiyé téraq kéitaaó? weqtábá

keráwáqá ímo ítareqa keráwáqá aammá arábaraae. ⁶miráimanibo ketáámá íma aammá arábaraunatae. minnýaba keráwáqá itaíkáae téq kétune. ⁷keráwáqá otaammá íma kuígáae téqtaa ketáámá Áánûqtukaq nunamummá kétunatae. yaímma-yuma téta keqtááyábámá “aammá arábaraae” kéte. aammá ketáá íma arábáúnayabataa minnýaba keráwáqá tiráátenaqttaa ketáámá nunamummá íketunatae. ímiye. keráwáqá arutaígáae téqtaa minnýaba ketáámá nunamummá kétunatae. ⁸ketáámá kenamááríq árain-aikoma kanaarq íma awéqtátuwanunatae. ketáámá paá kanaarq mirá-onunatae. ⁹keráwáqá akoqnáá kéowaqtaama minnýabama ketáámá timuqá kémaraunataamanibo ketáámá aqnúníq únnayabagaraqtaa timuqá kémaraunatae. miráitaqtaa Áánûqtu keráwáqá mútûq mamá íraqõniq umátikaniqtabagaraqtaa nunamummá kétunatae. ¹⁰minnýaba kemá nékake maamin-áúbámá keráwáqtôpaq kágayaune. miráinaq kemá keráwáqtôpaqo ko yamá kéonanama keráwáqtí táaikoma kemá keráwáqá táí-meyamma timígóníq umá kemmá ítiraatino. keráwáqá mamá akoqnáá íyábá uyátárai-nakoma wení náápaamma tímikaiye. minnáápáammá keráwáqá mamá táíq umátikayaba ítímikaiye.

¹¹ketífbâqawaayuo, íbêqa ketí wataáama timá ánatanune. keráwáqá mútûq íraqõniq umá auráiyátábá maqmá aónaaro. ketáama kéitera q mimórá-túyánákáq máero. kaayoné-yátáákógárq máero. ánibo Áánûqtuma arummá amí-yátáákárq kaayoné-yátáákóní áaimma máena keráwáqtê yagaroqtamá mániye.

¹²ye-wátánónááráá umá káqowa-kaqowamma tiyáámma wenamí-kanami kéeq tótó kéumayikeraq miráo-maaraa-aimma timáyíkáaro. Áánûqtuni waayúkama máqtemma maakákémmá yemá keráwáqtábá “miráo-maaraa” téta kétimatikaae.

¹³uyátárai-nakoma Ítu Káríqtoni íraqõ-qtataakogaraq Áánûqtuni akaí-yátáákógárq Aokaq-Áágóní aanábóráá-qtátáákómá keráwáqtê yagaroqtamá waíno. ¹⁴missing?

kemá Póroma
Tímotigarare.